

samozřejmě. V těch případech, kde občanský zákon přiznává postiženému možnost žaloby zdržovací, určitě to vyjádřil (viz případy takových žalob vypočtené v § 296 Krainz Ehrenzweig, II. B, I. H. str. 10) a byl by tak zajisté učinil i v případě § 1330 obč. zák. Není ani všeobecné normy, z níž by bylo lze nárok takový dovoditi, nehledíc ani k tomu, že by pak nárok takový bylo přiznávatí všeobecně v případech, v nichž se lze důvodně pro budoucnost obávati nového zásahu a porušení práva, a důsledně i u všech druhů poškození, nejen u poškození na cti. Nelze ani uznati, že nárok zdržovací (jako minus) obsažen je v pojmu odvolání urážek; jsou to dva různé pojmy a dva různé nároky, z nichž jeden směřuje proti minulosti a má povahu represe, kdežto druhý zasahuje do budoucna a slouží účelům prevence. Při poslední revisi občanského zákona bylo na to pomýšleno i tento ochranný prostředek postiženému přiznati (viz Návrh subkomitету Dr. Weiss, str. 185 a Návrh superrevisní komise k § 1150), z čehož však nelze usuzovati, že nárok ten byl obsažen již také v platném nyní právu. Ani předpisu zákona o nekalé soutěži nelze tu obdobně užíti, protože je to zákon speciální, týkající se jen poměrů mezi soutěžiteli v hospodářském styku, který nadto obsahuje velmi mnoho úchylek i v oboru práva hmotného i formálního, jež obdobného použití nepřipouštějí. Z těchto důvodů nelze žalobci přiznati ani nárok na prozatímní opatření.

Čís. 11917.

Kupní smlouva o radiovém zařízení, při níž prodatel neměl předepsané úřední povolení ku prodeji (§ 1 zákona ze dne 20. prosince 1923, čís. 9 sb. z. a n. na rok 1924), jest nicotná podle § 879 obč. zák. Nezáleží na tom, že prodatel byl bezelstný, že zažádal o povolení ku prodeji a že omylem úřadu se mu dostalo jen povolení k přechovávání, aniž se jde na tom, zda bylo zahájeno trestní řízení a jak se skončilo, aniž na tom, kdy a u koho byl přístroj zabaven a zda šlo o prodej po živnostensku či o prodej soukromníka.

(Rozh. ze dne 23. září 1932, R I 531/32.)

Žalovaný koupil od žalobce radiové zařízení, část kupní ceny zaplatil hotově a na zbytek dal směnky. Proti směnečnému platebnímu příkazu namítl žalovaný mimo jiné, že kupní smlouva o radiovém zařízení jest neplatná, ježto žalobce neměl k prodeji úřední povolení. Procesní soud první stolice směnečný platební příkaz zrušil. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by ji, vyčkaje pravomoci, znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a vrátil věc odvolacímu soudu k novému rozhodnutí.

Důvody:

Pro tento spor jest především rozhodnou otázka, zda byla kupní smlouva, jež byla podkladem směnečného závazku a jejímž předmětem byl radiový přístroj, podle § 879 první odstavec obč. zák. nicotná, čili

nic. Zjištěno bylo, že žalobce prodal žalovanému radiový přístroj, ač v době prodeje neměl k tomu zvláštní úřední povolení, na jehož základě jest podle § 1 zákona ze dne 20. prosince 1923 čís. 9 sb. z. a n. z roku 1924 jediné možno prodávati radiotelegrafní a radiotelefonní zařízení. Odvolací soud — odchýlně od soudu první stolice — považuje tuto smlouvu za platnou, protože v zákoně čís. 9/1924 sb. z. a n. není výslovného ustanovení, že smlouvy o nepovoleném prodeji radiotelegrafních a radiotelefonních zařízení jsou neplatné a nicotné. Prodej takového zařízení bez úředního povolení je prý sice trestný a zařízení propadá ve prospěch státu, avšak právní jednání o sobě není nedovolené, ježto prý zákaz nesměřuje proti právnímu jednání jako takovému. Ostatně prý právní jednání nepozbývá platnosti, obrací-li se zákonný zákaz jen proti jedné smluvní straně. S názorem odvolacího soudu nelze souhlasiti. V zákoně čís. 9/1924 sb. z. a n. není ovšem vyslovena neplatnost právních jednání, porušujících jeho zákazy. Ale ze zákona samého i z jeho důvodových zpráv jde jasně najevo, že zákonodárce přikládal tomuto zákonu a jím provedenému zásahu do volného obchodování s radiovými zařízeními mimořádný význam, a to se zřetelem k povaze věci. Nešlo tu jen o opatření z důvodů živnostenskopolitických nebo fiskálních, nýbrž o vážný veřejný zájem a o bezpečnost státu, vyžadující zvýšené a účinné kontroly státní. Potřeba takové kontroly, zdůrazněná již ve vládním návrhu zákona (tisk 4096 posl. sněm. 1923), byla uznána a znova zdůvodněna ve zprávách příslušných výborů poslanecké sněmovny (tisk 4140 z roku 1923) i senátu (tisk 1749 z roku 1923). Ve výborové zprávě tisk 4140 se praví, že účelem tohoto zákona má býti zavedení kontroly nad výrobou, prodejem a přechováváním, jakož i nad dovozem z ciziny radiotelegrafních a radiotelefonních zařízení, že se tak děje proto, by bylo znemožněno zneužití zařízení těchto na úkor a ke škodě státu, a že tento důvod se uznává za dostatečný, by k těmto opatřením bylo sáhuto, i když tím výrobě a obchodu dány byly určité meze a když výroba a obchod s těmito předměty nebude míti úplnou volnost a svobodu. Ve výborové zprávě tisk 1749 bylo mezi jiným uvedeno, že přísná ustanovení předloženého zákona byla diktována jediné zájmem státním, který jde nad zájem osobní a obchodní, a že účelem jeho omezujících předpisů jest požadavek, by vládě byla dána vzhledem k tomu, že zákon jest povahy politické, určitá pravomoc, by radiotelegrafie a radiotelefonie nebylo proti zdejšímu státu zneužíváno. Dále se v této výborové zprávě poukazuje k mimořádné důležitosti věci, pro kterou bylo povolení k výrobě, prodeji, přechovávání a dovozu radiových zařízení vyhrazeno ministerstvu jako nejvyššímu úřadu, zdůrazňuje se, že při rozhodování o povolení jde vždy též o zájem státu, a že na porušení předpisů tohoto zákona jsou stanoveny tresty poměrně přísné vzhledem k tomu, že kontrola, která jest v zájmu veřejném nutná, jest značně obtížná. Nelze pochybovati o tom, že vyličeného účelu zákona, to jest zabezpečení účinné státní kontroly výroby a obchodu, jejíž obtížnosti si byl zákonodárce vědom, by nebylo dosaženo, kdyby se kupní smlouva o předmětech, které jest podle § 1 zákona čís. 9/1924 sb. z. a n. možno prodávati jediné na základě zvláštního povolení ministerstva, považovala za platnou pro obor práva soukromého, i když

se prodej stal bez předepsaného povolení, a kdyby se důsledek nedovoleného prodeje projevil jen v potrestání prodatele, který neměl ku prodeji povolení. Podle všeobecného předpisu prvního odstavce § 879 obč. zák. jsou nicotné smlouvy, jež se přičítají zvláštní zákonné zápovědi, třebaž nebyla jejich neplatnost se stanoviska soukromoprávního v příslušném zákoně zvláště vyslovena, je-li z povahy věci nebo ze zákona zřejmé, že si zákonodárce smlouvu jako nicotnou představuje a jen opomenul tuto sankci výslovně vyjádřit (viz rozhodnutí čí. 2496, 4536, 5054 sb. n. s.). Z účelu zákona čí. 9/1924 sb. z. a n. a z povahy věci, jak byly vylíčeny, vyplývá, že kupní smlouvu o radiovém zařízení, při níž prodatel neměl předepsané úřední povolení ku prodeji, jest považovati za nicotnou podle všeobecného ustanovení § 879 obč. zák. Na tom nic nemění, že se zákaz prodeje obrací jen proti prodati, neboť jednotnou smlouvu nelze trhati ve dvě a zákazem prodeje jest s hlediska soukromoprávního zakázána koupě, třebaž zákon v § 24 ohrožuje trestem jen prodatele. Pro otázku nicotnosti kupní smlouvy jest nerozhodné, zda jednal žalobce bezelstně; stačí, že se prodej přičítá zvláštní zákonné zápovědi. Nerozhodné jest i tvrzení žalobce, že zažádal o povolení k prodeji a že omylem úřadu se mu dostalo jen povolení ku přechovávání, v němž povolení ku prodeji není obsaženo. Nesejde ani na tom, zda bylo zahájeno trestní řízení a jak se skončilo, ani na tom, kdy a u koho byl aparát zabaven. Zákon nečiní rozdíl mezi prodejem po živnostensku a prodejem soukromníka (§ 1 odst. (1) zákona čí. 9/1924 sb. z. a n.). Zákaz prodeje znamená tu zákaz kupní smlouvy, jak bylo již vyloženo, — nehledíc ani k tomu, že se tu žalobce domáhá plnění na základě neplatného prodeje a že on jednal proti zákonnému zakazu. Z nicotné a právně bezúčinné smlouvy nemůže však žalobce odvozovati ani právní nárok na zaplacení smének žalobou vymáhaných, poněvadž závazek z nicotné smlouvy nenabyl platnosti ani tím, že byl mezi smluvníky utvrzen smenkami. Podle tohoto právního posouzení pozbývá zrušovací usnesení odvolacího soudu právního podkladu.

Čís. 11918.

Do usnesení rekursního soudu, jímž bylo zrušeno usnesení prvního soudu, odmítající žalobu o zmatečnost, a prvnímu soudu uloženo, by nařídil o žalobě rok k ústnímu jednání, jest dovolací rekurs nepřipustný.

(Rozh. ze dne 23. září 1932, R I 582/32.)

Žalobkyně se domáhala na žalovaném, by byl prohlášen zmatečným i rozsudek, jímž byla vyslovena rozluka manželství stran, i smíry u soudu o majetkoprávních poměrech. Soud první stolice žalobu odmítl podle § 538 c. ř. s., maje ji za nezpůsobilou, by byl ustanoven rok k ústnímu jednání. Rekursní soud zrušil napadené usnesení a uložil prvnímu soudu, by, vyčkaje pravomoci, ustanovil rok k ústnímu jednání a o žalobě po zákonu dále jednal.

Nejvyšší soud odmítl dovolací rekurs.